

Jake Sipinen

**BLOOMIUUNIN
PROSESSISÄHKÖKESKUKSEN
UUSINTA
Esisuunnitelma**

Opinnäytetyö

Sähkö- ja automaatiotekniikan koulutus

2022

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tutkintonimike	insinööri (AMK)
Tekijä/Tekijät	Jake Sipinen
Työn nimi	Bloomiuunin prosessisähkökeskuksen uusinta, esisuunnitelma
Toimeksiantaja	Ovako Imatra Oy Ab
Vuosi	2021
Sivut	36 sivua, liitteitä 18 sivua
Työn ohjaaja(t)	Hannu Honkanen, Jukka Kyllönen

TIIVISTELMÄ

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli tehdä ja laittaa alulle esisuunnitelma vuonna 1988 toimitetun prosessisähkökeskuksen uusinnasta. Työn tuloksena esisuunnitelma budjettitarjousta varten keskusuusinnan, suunnitelmien, asennusten ja kaapeloinnin budjettitarjousta varten. Työssä tarkasteltiin lisäksi keskuksen nimellisvirran kasvattamista, syöttökaapelointien ja muuntajatehon kannalta.

Työ tehdään todelliseen tarpeeseen, sillä keskuksella on paljon ikää ja varaosien saatavuus on erittäin heikko. Keskuksen korkea ikä aiheuttaa myös mekaaniseen toimintaan epävarmuutta.

Työn teoriaosuudessa läpikäydään dokumentointia, keskuksen vaatimuksia, vika- ja oikosulkusuojausta, maadoituksia sekä kaapelin mitoitusta. Materiaaleina käytetään aiheeseen liittyvää alan kirjallisuutta, valmistajien omia dokumentteja, Ovakon omia standardeja sekä SFS-standardeja.

Nykyisestä, käytössä olevasta keskuksista selvitettiin käytössä olevat lähdöt, kartoitettiin tilaajan kanssa laajennustarpeita ja sen aiheuttamia muutoksia. Uutta keskusta varten kartoitettiin pää- ja piirikaaviot keskustarjousta varten.

Nykyisen keskuksen tilalle tulevasta, uudesta prosessisähkökeskuksesta pyydettiin tarjous keskusvalmistajalta. Uusinnan kokonaiskustannuksista laskettiin myös kustannusarvio, joka koostui uudesta keskuksista sekä tarvittavista rakennus- ja sähkötoista.

Valtaosa insinööriyöstä kului ajallisesti vanhan keskuksen lähtöjen selvitykseen sekä keskuskaavioiden kartoitukseen ja päivittelyyn. Työn tuloksena saatiin aikaan suuntaa antava materiaali budjettitarjousta varten keskuksen uusinnasta, jonka pohjalta tilaaja voi aloittaa urakan keskusvalmistajan ja sähköurakoitsijan kanssa.

Asiasanat: dokumentointi, prosessisähkökeskus, kustannusarvio, esisuunnitelma

Degree	Bachelor of Engineering
Author (authors)	Jake Sipinen
Thesis title	Preplanning of new bloom furnace process switchboard
Commissioned by	Ovako Imatra Oy Ab
Time	2022
Pages	36 pages, 18 pages of appendices
Supervisor	Hannu Honkanen, Jukka Kyllönen

ABSTRACT

The goal of this thesis was to produce and start a preliminary plan for the modernization of the process power center of a bloom furnace at the Ovako Imatra steel mill. As a result, it was intended that the renewal plan would contain a budget quotation of the switchboard as well as blueprints of the plans, installation and wiring. The modernization is pertinent, since the existing power center is from 1988, the spare parts have become hard to get, and the state of the center itself has been deteriorating further. Hence, there was a real need for this plan.

The theory part discusses demands and a theory relating to power centers, residual current and phase-fault protection as well as earthings. The materials used were relevant literature, service provider's own documents, and Ovako's own standards as well as Finnish national SFS standards.

Electric connections were checked at the existing power center, as well as a possible need for extra capacity regarding possible future expansions. The changes required by that need for extra capacity were surveyed. Circuit diagrams and main drawings were updated for the preliminary plan.

A quotation was inquired from the product manufacturer based on this thesis. Then, a cost estimate was calculated of the total costs for this project, which included the new process power center, necessary components and the required construction and electrical work.

The majority of time spent on this thesis was used for identifying electrical outputs and preparing the compensatory plans for electrical schematics. As a result, a directional preliminary plan for the power center modernization was created and started. Using this plan, the client can start the arduous work together with the component manufacturers and contractors.

Keywords: documentation, model, thesis, report writing, preliminary plan

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	8
2	TOIMEKSIANTO.....	8
2.1	Ovako	9
2.2	Bloomiuunin vanha prosessisähkökeskus	9
2.14	Uuden prosessisähkökeskuksen määrittelyt.....	12
3	SÄHKÖKESKUSTEN HANKINTAMALLI	12
3.1	Kansilehti	13
3.2	Pääkaaviot.....	13
3.3	Piirikaaviot	13
3.4	Sähkötyöselostukset.....	14
4	DOKUMENTOINTI.....	14
4.1	Valmistussuunnitelma	15
4.2	Toimitus sekä kuljetus- ja asennusohjeet	15
5	SÄHKÖKESKUKSET TEOLLISUUDESSA.....	16
5.1	Standardit	16
5.2	Rakenteelliset vaatimukset	16
5.3	Kotelointityypit.....	19
5.3.1	Kennokeskus	19
5.3.2	Kotelokeskus	20
5.2.3	Kehikkokeskus.....	21
6	OIKOSULKUVIRTA	22
6.1	Oikosulkurasitus	23
6.1.1	Terminen oikosulkuvirta.....	23
6.1.2	Prospektiivinen oikosulkuvirta.....	25
6.1.3	Dynaaminen oikosulkuvirta	26
6.2	Oikosulkusuojaus.....	26
6.2.1	Kahva- ja tulppasulakkeet.....	27

6.2.2	Johdonsuojakatkaisijat.....	28
6.2.3	Katkaisijat	28
7	KAAPPELEIDEN MITOITUS.....	28
7.1	Johtimen poikkipinta	29
7.2	Jännitteen alenema	29
8	VALOKAARISUOJAUS	30
9	MAADOITUKSET	31
9.1	Suojajohdin.....	31
9.2	Maadoitusjohdin	31
9.3	Päämaadoituskisko	32
9.4	Potentiaalintasaus	32
10	KESKUSSUUNNITTELU	32
10.1	Selvitykset ja tulokset	33
11	YHTEENVETO	34
	LÄHTEET.....	35

KUVALUETTELO

LIITTEET

Liite 1. Verkostolaskelmat

Liite 2. Pääkaaviot

Liite 3. Mallipiirikaavio 1

Liite 4. Mallipiirikaavio 2

Liite 5. Mallipiirikaavio 3

Liite 6. mallipiirikaavio 4

Liite 7. Mallipiirikaavio 5

KÄSITTEET

Oikosulkuvirta I_c

Määrätyssä oikosulussa esiintyvä sähkövirta, joka voi aiheutua suunnittelemattomasti sähköpiirin viasta tai virheellisestä kytkennästä johtuen.

Keskuksen nimellisvirta I_n

Virta, jonka mukaan asennus tai sen osa on suunniteltu ja nimetty toimimaan.

IP-luokitus

Kotelointiluokitus, joka määrittää laitteen suojaustason vedeltä, pölyltä ja vierailta esineiltä.

Jännitteelle altis osa

Sähkölaitteen johtava osa, jota on mahdollista koskettaa ja joka ei ole jännitteinen normaalisti. Voi tulla jännitteiseksi eristysvian takia.

LYHENTEET

t	oikosulun sallittu kesto aika	[s]
k	johdinvakio (kuva 8)	
I	oikosulkuvirran suuruus	[A]
A	johtimen poikkipinta	[mm ²]
I_{th}	terminen oikosulkuvirta	[A]
$I_{k''}$	alkuoikosulkuvirta	[A]
m	tasavirtatekijä (kuva 8)	
n	vaihtovirtatekijä (kuva 9)	
t_k	vian kesto	[s]
$I_{k'}$	oikosulkuvirta sen alkamishetkellä	[A]
c	jännitekerroin (taulukko 2)	
U_n	pääjännite	[V]
R_k	resistanssi verkossa	[ohm]
X_k	reaktanssi verkossa	[ohm]
Z_k	impedanssi verkossa	[ohm]
I_{pk}	dynaaminen oikosulkuvirta	[A]
I_{cp}	prospektiivinen oikosulkuvirta	[A]
n	vaihtovirtatekijä (kuva 9)	
ΔU	jännitteenalennema	[V]
I	kuormitusvirta	[A]
l	johdon pituus	[m]
r	ominaisresistanssi	[ohm/m]
x	ominaisreaktanssi	[ohm/m]
φ	jännitteen ja virran välinen vaihekulma	

1 JOHDANTO

Työn tavoitteena on laatia esisuunnitelma vanhan prosessisähkökeskuksen uusinnasta. Kohteena toimii Ovako Imatra Oy Ab:n terästehtaan bloomien tasauskuumennusuunin prosessisähkökeskus. Vanha keskus on 1980-luvulla käyttöönotettu ja on saavuttanut käyttöikänsä pään. Uusinnan tarkoituksena on parantaa käyttövarmuutta, varautua mahdollisiin uudistuksiin/laajennuksiin sekä taata varaosien hyvä saatavuus.

Keskuksen nimellisvirran kasvatusmahdollisuuksia kartoitetaan myös, jolloin tulee huomioida kaapelointi sekä laitteisto ja niiden kuormitettavuus. Muutokset tulee päivittää dokumentointiin, mikäli uudistuksessa niitä tehdään.

Työssä käydään läpi sähkökeskusten hankintamallia, siihen liittyvää dokumentointia sekä sähkötekniisiä asioita, joita tulee ottaa huomioon sähkökeskuksen uusintaa suunniteltaessa.

2 TOIMEKSIANTO

Opinnäytetyön toimeksiantaja on Ovako Imatra Oy ab, jossa olen työskennellyt aiemmin vuonna 2019 kesätyönjohtajana, ja jälleen opinnäytetyöni aikana kevästä 2021 alkaen, työsuhteen jatkuen toistaiseksi.

2.1 Ovako

Ovako on johtava koneenrakennusterästen valmistaja Euroopassa, jonka asiakkaat painottuvat esimerkiksi laakeri-, ajoneuvo- sekä konepajateollisuuteen. Ovako panostaa kestävään, puhtaaseen ja lujaan teräkseen, joka valmistetaan pääasiassa kierrätysromusta. Tämän ansiosta terästuotteiden hiilijalanjälki on jopa 80 prosenttia maailmanlaajuista keskiarvoa pienempi. Ovakolla löytyy toimipisteitä Euroopassa, Aasiassa ja Pohjois-Amerikassa. Ovako on ollut Sanyo Special Steelin tytäryhtiö maaliskuusta 2019 lähtien. Sanyo Special Steel on maailman markkina- ja teknologiajohtaja erikoisteräksen valmistuksessa ja on osa maailman suurimpiin teräsyhtiöihin kuuluvaan Nippon Steel Corporationia. (Ovako Ab 2021 s.a.)

Ovako Imatran terästehdas sijaitsee Kaakkois-Suomessa, Saimaan vuoksen rannalla ja työllistää noin 550 työntekijää. Imatralla tuotettua, korkeatasoista terästä käytetään maailmanlaajuisesti johtavien yritysten toimesta mm. tehonsiirtolaitteisiin ja muuntajiin, akseleihin, kampiakseleihin, hammaspyöriin, laakereihin ja kaivoslaitteisiin. Imatran tunnetuin tuote on asiakkaan työstökustannuksia säästävä ja koneistusproseduurien tuottavuutta kasvattava M-Steel hyvän lastuttavuutensa vuoksi. (Ovako Ab 2021 s.a.)

2.2 Bloomiuunin vanha prosessisähkökeskus

Bloomien tasauskuumennusuuni sijaitsee karkeavalssausprosessin alkupäässä, ennen bloomien valssauspaikkaa. Bloomiuunin tarkoituksena on valmistella, eli saattaa oikeaan lämpötilaan bloomit tulevaa valssausta varten, jossa lämmitetyt terästangot ajetaan valssien välistä. Tällä saavutetaan teräkseen tiiviimpi ja lujempi rakenne. Ennen valssausta bloomille suoritetaan ns. hilseenpoisto, jossa kuumennetusta bloomista sen pinnalle irronnut kuona puhdistetaan pesupaikalla koneellisesti.

Uusittava prosessisähkökeskus on sijoitettu omaan sähkötilaansa maanalaisen jalankulkutunnelin päähän, ennen ns. uunihallin sisäänkäyntiä.

Tasauskuumennusuunin pääkeskusta syötetään 1 MVA 10,5kV/0,4kV muuntajalta, joka saa syöttönsä tehtaan 10kV kojeistolta. Nykyisen Bloomiuunikeskuksen nimellisvirta I_n on 1410A (kts. liite 1).

Vanhaan sähkökeskukseen ei ole enää saatavilla varaosia ja keskuksen yleiskunto on muutoinkin välttävä, joten uusinta on tarpeen lähitulevaisuudessa.

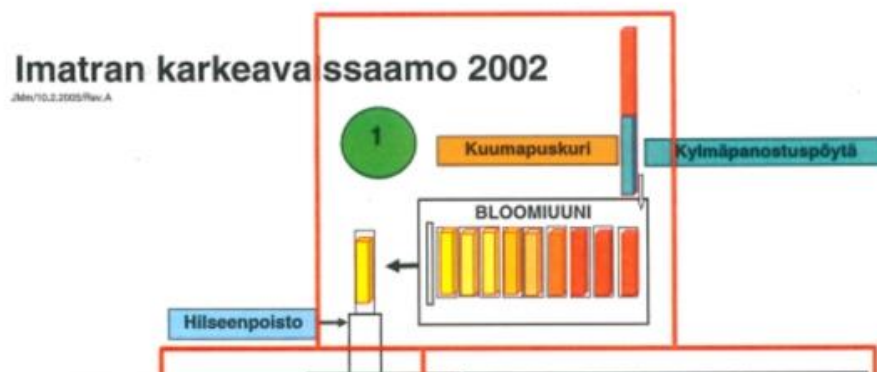
Sähkötilassa on hyvä ilmanvaihto, joten lämpötila ei pääse kohoamaan normaalien käyttöolosuhteiden ulkopuolelle. Vanhat keskuksat puretaan ja uuden keskuksen sijainti tulee olemaan vanhan paikalla.

Kuva 1. Uusittavat A39 polttoilmapuhallin keskus ja A35 moottorikeskus

Kuva 2. Uusittavat A35 moottorikeskus ja A21 apujännitekeskus

Kuva 3. Ovako Imatra Oy Ab karkeavaalssaamon osio 1, jossa bloomien tasauskuumennusuuni sijaitsee. (muokattu, Mämmi 2005.)

2.14 Uuden prosessisähkökeskuksen määrittelyt

Keskusvalmistajalle toimitetaan päivitettyt pääkaaviot ja piirikaaviot olemassa olevista lähdöistä, jotka on modernisoitu vastaamaan tilaajan tarpeita nyt ja tulevaisuudessa. Esimerkiksi nykyisessä keskuksessa olevat ovimikrokytkimet jätetään kokonaan pois, samoin kuin virtamittaus usean lähdön kohdalla.

Keskuksissa käytetyt liitinmerkinnät ja nimet pidetään samoina, sillä niihin viitataan lukuisissa keskuksissa ja niiden piirikaavioissa, esimerkiksi logiikka- ja taajuusmuuttajalähdöissä. Näin vältetään suurelta lisätyömäärältä, kun ei keskusten ulkopuolisia lähtöjä ja viittauksia ei tarvitse päivittää niiden ollessa edelleen valideja.

Uusinnasta pyydetään tarjoukset 1,0 MVA (nykyinen) sekä 1,6MVA muuntajavaihtoehtoille siltä varalta, että halutaan kasvattaa keskuksen kapasiteettia.

3 SÄHKÖKESKUSTEN HANKINTAMALLI

Sähkökeskuksen uusintaa suunniteltaessa keskusvalmistaja tarvitsee tietoja kohteesta, jotka toimitetaan valmistajalle pääasiassa AutoCAD-pohjaisina tiedostoina. Keskusvalmistaja valmistaa keskuksien toimitettujen tietojen ja suunnitelmien mukaan. Tarjoushankinnassa tarvittuja dokumentteja voivat olla esimerkiksi

- kansilehdet
- pääkaaviot
- piirikaaviot
- sähkötyöselostukset
- ST 70.21 sähkökeskusten yleiset toimitusohjeet ja toimitusvaatimukset.

3.1 Kansilehti

Kansilehdellä ilmoitetaan keskuksen keskeisimpiä ominaisuuksia sen valmistamisen kannalta. Siinä ilmoitetaan esimerkiksi keskuksen sähköteknilliset vaatimukset, tunnusmerkinnät, rakennetiedot, kalusteiden tiedot sekä syöttävän kaapelin tiedot. On tärkeää, että kansilehti on täytetty oikein ja huolellisesti. Kansilehdellä toimitetaan tieto keskuksen valmistajalle mm. keskustyypistä, nimellisvirrasta, jakelujärjestelmästä, kiinnitystavasta, IP-luokituksesta, oven lukitsemistavasta, keskuksen sijoitusympäristöstä sekä kaapeleiden tulojen ja lähtöjen suunnista.

3.2 Pääkaaviot

Pääkaavion tarkoitus on esittää keskuksen kaikki tulot, lähdöt, komponentit sekä niiden kytkentäkuvat, suojalaitteet, suojattavien ryhmien tiedot, kaapeloinnit ja muut olennaiset lähtöihin liittyvät tiedot.

3.3 Piirikaaviot

Piirikaavioissa on esitettyinä yksityiskohtaisempi versio kytkennöistä, verraten pääkaavion esitykseen. Piirikaaviot laaditaan kytkennöistä, joita ei pystytä esittämään tarpeeksi selkeästi pääkaaviossa. Piirikaavioissa on esitettyinä piiriin liittyvät komponentit, riviliittimet numeroituna sekä yksityiskohtaiset kytkentäohjeet. Piirikaavio jaetaan usein pääpiirikaavioon vasemmalla sekä ohjauspiirikaavioon oikealla puolella. Pääpiirikaaviossa on esitettyinä useimmiten sekä keskuksen sisäiset kytkennät että keskuksen ulkopuoliset kytkennät eroteltuna katkoviivalla.

3.4 Sähkötyöselostukset

Sähkötyöselostuksessa käsitellään toteutuksen sisältöä, käydään projekti läpi ja kuvataan haluttua toimintaa. Tässä voivat olla esitettyinä mm.

- toteutusohjeet ja -vaatimukset
- laitteet, tarvikkeet ja niiden vaatimukset
- suunnittelua koskevat tiedot ja vaatimukset yleisiä asennusohjeita
- dokumentointia ja huoltokirjaa koskevat vaatimukset
- takuuvaatimukset
- laadunvarmistus, luovutus ja käyttöönotto.

4 DOKUMENTOINTI

Keskusvalmistaja toimittaa sähkökeskuksesta standardien mukaisen dokumentoinnin ja keskuksen arvokilpi on löydyttävä näkyvältä paikalta kestävillä merkinnöillä varustettuna. Kaikista laitteista toimitetaan täydelliset tiedot ja dokumentit, jotka sisältävät ainakin seuraavat tiedot laitteista:

- tekniset tiedot
- toimintatiedot
- geometriatiedostot (mallinnusohjelmistoja varten)
- asennusohjeet
- ohjelmointiohjeet sekä ohjelmistot
- käyttöohjeet
- ylläpito-ohjeet
- purkuohjeet
- materiaalitiedot
- poisto-ohjeet.

Kaikki tiedot toimitetaan sähköisessä muodossa tiedostoina ja ne tallennetaan tilaajan tallennustietokantoihin/alustoille. (ST10.21, 8.)

Keskuksesta laaditaan sen hyväksyntää, valmistusta, asentamista, käyttöä, huoltoa sekä loppupiirustuksien laadintaa varten mm. alla mainitut asiakirjat:

- kokoonpanopiirustukset (valmistussuunnitelmat)
- kilpiluekkelot
- kojeluuekkelot
- lähtökohtaiset piirikaaviot (kytkentäkaaviot)
- testaus- ja tarkastuspöytäkirjat
- kuljetus- ja asennusohjeet.

4.1 Valmistussuunnitelma

Valmistussuunnitelmat hyväksytetään tilaajalla ennen komponenttihankintoja ja valmistuksen aloittamista. Valmistetun keskuksen on oltava todennetusti ja hyväksytysti testattu. Keskustyyppistä on esitettävä testauslaitoksen testauspöytäkirja pyydettäessä. (ST10.21, 7.)

4.2 Toimitus sekä kuljetus- ja asennusohjeet

Keskukset jaetaan kuljetuksen, asennuspaikan sekä kohteen kuljetusreitien edellyttämiin kuljetusosiin. Toimituksessa on oltava mukana ohjeet kuljetuksen, varastoinnin ja asennuksen aikaisista lämpötila- ja kosteusrajoista sekä ohjeet pakkausten käsitlemisestä siirtojen ja nostojen aikana. Pakkaustarvikkeiden on oltava kierrätyskelpoisia. Kaikille laitteille tehdään tavanomainen toimitustarkastus kohteelle saapumisen yhteydessä. (ST10.21, 8.)

Asennusohjeissa tulee esittää esimerkiksi seuraavat asiat:

- kojeiston osien mekaanisen liittämisen ohjeistus
- pää- ja suojamaadoituspiirien käsittelyohjeistus
- kojeiston asennusalustaan kiinnittämisohjeistus
- asennuspaikalla tehtävien sähköisten mittausten ja tarkastusten ohjeistus.

5 SÄHKÖKESKUKSET TEOLLISUUDESSA

5.1 Standardit

Standardi SFS-EN 61439 koskee pienjännitekeskuksia. Se jaetaan osiin seuraavasti:

1. SFS-EN 61439-1: Yleisvaatimukset
2. SFS-EN 61439-2: Ammattikäyttöön tarkoitetut kojeistot
3. SFS-EN 61439-3: Maallikoiden käyttöön tarkoitetut keskuksset
4. SFS-EN 61439-4: Erityisvaatimukset työmaakeskuksille
5. SFS-EN 61439-5: Jakeluverkko keskuksset

Tämän opinnäytetyön prosessisähkökeskuksen esisuunnitelmaa koskee standardin haarat 1 sekä 2.

5.2 Rakenteelliset vaatimukset

Keskusvalmistaja ja sähköurakoitsija arvioivat tarjousvaiheessa pääkaavion perusteella keskuksen koko ja varmistettava, että sille on varattu riittävä asennustila. Kojestot toimitetaan tehdasvalmisteisina, korroosiosuojattuina sekä pintakäsiteltyinä (pulverimaalaus tai muu vastaava). Sähkökeskuksen komponentit valitaan niin, että suunnitelmien mukaisten etusulakkeiden vähimmäisvirta- ja oikosulkukestoisuusarvot täyttyvät.

Sähkönsyötön kytkentätila, keskuksen pääkytkin, mittaukset, maadoituspisteet sekä muut syöttöön liittyvät komponentit sijoitetaan omaksi keskuslohkoksi, jolloin ne ovat erillään varsinaisista lähtöjen komponenteista. Jakokeskus on voitava erottaa jännitteettömäksi erotuskytkimellä tai vastaavalla. Keskus on varustettava pääkaavion mukaisesti pääkytkimellä tai pääkatkaisijalla. (D1:279. SFS 6000, kohta 729, liite X). Pääkytkimen on oltava standardin SFS-EN 60947-3 mukainen kuormanerotin tai SFS 60947-2 mukainen erottamiseen sopiva katkaisija. Pääkytkimen avulla ei tarvitse erottaa pääkytkintä tai jakokeskusta syöttävää johtoa, jakokeskuksessa ennen pääkytkintä olevia laitteita (esimerkiksi päävarokkeet), jakokeskuksessa tai sen syöttävällä alueella tarvittavia pääkytkimen ohi syötettäviä

erikoislaitteistoja (esimerkiksi kWh-mittari, turvavalolaitteisto, paloilmoinlaitteisto).

Keskuksen sisäisen johdotuksen virrankestoisuus mitoitetaan kuormitettavuuden näkökulmasta lähdön varokealustan (ei sulakkeen) mukaan, huomioiden oikosulkukestoisuusvaatimukset.

Käytettäviin kytkinvarokkeisiin sovelletaan standardia SFS-EN 60947-3. Kontaktorit valitaan standardin SFS-EN IEC 60947-4-1:2019 mukaisesti. Sulakkeet ja varokealustat valitaan soveltaen standardia SFS-EN 60269, johdonsuojakatkaisijat vastaavasti SFS 60898-1:2019 mukaan.

Keskuksilta vaaditaan vähintään seuraavat oikosulkuvirta-arvot, mikäli pääkaavion etulehdessä ei ole poikkeavaa mainintaa:

Taulukko 1. Vaaditut oikosulkuvirta-arvot (ST70.21:5.)

Keskuksen nimellisvirta (In/A)	Terminen oikosulkuvirta (Icw/kA)	Dynaaminen oikosulkuvirta (Ipk/kA)
Enintään 125	5,0	7,5
>125 – 250	5,0	7,5
>250 – 400	6,3	10,7
>400 – 630	12,5	25,0
>630 – 800	16,0	32,0
>800 – 1000	20,0	40,0
>1000 – 1600	25,0	52,5
>1600 – 2000	31,5	66,2
>2000 – 2500	40,0	84,0
>2500 – 3150	50,0	105,0

IP-luokitus (International Protection) määrittää, kuinka hyvin rakenne on eristetty vierailta esineiltä, pölyltä ja vedeltä. Keskuksen rakenteiden tulee olla kotelointiluokaltaan vähintään IP2X (Suojattu 12,5 mm ja sitä suuremmilta halkaisijaltaan olevilta kappaleilta) sen ollessa asennettuna valmistajan ohjeita noudattaen. Keskuksen perussuojauksen täytyy estää myös käytön aikana jännitteisten osien koskettaminen. Tämä voidaan toteuttaa suojaamalla jännitteiset osat eristeellä, joka saadaan poistettua rikkomalla tai työkaluja käyttäen. Koteloiden ja suojausten tulee olla riittävän kestäviä. Johtavien suojarakenteiden täytyy olla standardeissa erikseen määriteltyjen ilma- ja pintavälien mukainen. Keskuskotelon komponentit tulee järjestellä siten, että niiden huoltaminen ja käyttö ovat mahdollista turvallisesti (SFS-EN 61439-1:2022).

Ensimmäinen numero

Laite on suojattu vieraiden esineiden ja pölyn sisäänpääsystä seuraavasti:

- 0 Suojaamaton
- 1 Kun esineen halkaisija on yli 50 mm
- 2 Kun esineen halkaisija on yli 12,5 mm
- 3 Kun esineen halkaisija on yli 2,5 mm
- 4 Kun esineen halkaisija on yli 1,0 mm
- 5 Pölysuojattu
- 6 Pölytiivis

Toinen numero

Laite on suojattu veden sisäänpääsyn haitallisilta vaikutuksilta seuraavasti:

- 0 Suojaamaton
- 1 Pystysuoraan tippuvalta vedeltä
- 2 Tippuvalta vedeltä (+/- 15 astetta)
- 3 Satavalta vedeltä (+/- 60 astetta)
- 4 Roiskuvalta vedeltä
- 5 Vesisuihkulta (joka suunnasta)
- 6 Voimakkaalta vesisuihkulta
- 7 Lyhytaikaisesti upotettuna
- 8 Jatkuvasti upotettuna
- 9 Korkeapaineiselta ja kuumalta vesisuihkulta

Vapaaehtoisella lisäkirjaimella A – D ilmoitetaan, miten laite on erityisesti suojattu koskettamiselta

- A Suojattu nyrkiltä
- B Suojattu sormelta
- C Suojattu työkalulta
- D Suojattu langalta

Kuva 4. Selitykset IPXX-luokitusnumeroille. (Kuvakaappaus: <https://stek.fi/perustietoa-sahkosta/sahkojarjestelmat/ip-luokitus/>)

5.3 Kotelointityypit

Yleisimmät keskusrakenteet teollisuudessa ovat kennokeskus, kotelokeskus sekä kehikkokeskus.

5.3.1 Kennokeskus

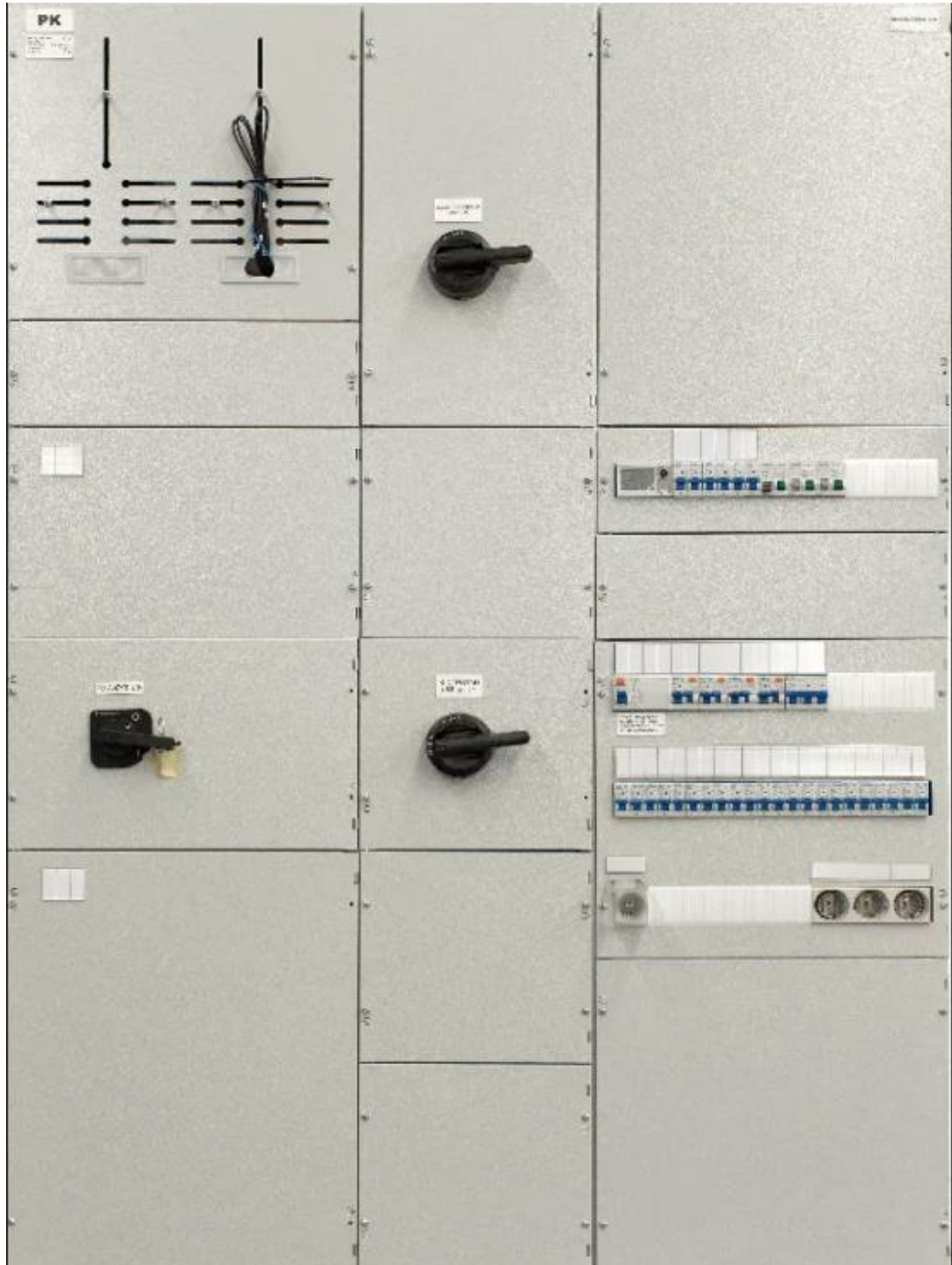
Kennokeskus (kts. kuva 5) on modulaarinen, joka muodostuu toisiinsa liitettävistä kennoista muodostaen kennokeskus kokonaisuuden. Keskus jaetaan pystysuunnassa kenttiin, joissa metallirunko erottaa ne toisistaan. Kaapeleiden läpiviennit toteutetaan läpivientilaippojen avulla. Yksi kenttä jaetaan yhteen tai useampaan toisistaan erotettuun kennoon, joista jokainen on varustettu saranoidulla ovelle. Kennokeskukset suunnitellaan niin, että valokaaren sattuessa paineaalto purkautuu kattorakenteen kautta ulos keskuksesta. Näin parannetaan keskustilan henkilöturvallisuutta huomattavasti. Kennokeskukset soveltuvat mainiosti suuria virtoja vaativiin kohteisiin.

Kuva 5. Kennokeskus (Kuva: <https://mlectria.com/fi/tuotteet/kiinteistojen-keskusvalmistus/kennokeskukset/>)

5.3.2 Kotelokeskus

Kotelokeskus (kts. kuva 6) on samankaltainen kuin kennokeskus. Se on rakenteeltaan kennokeskusta kevyempi, ja kojekentät eli kennot on eritelty toisistaan vain muovisilla tippusuojuilla. Tämä mahdollistaa vaivattoman johdotuksen takaseinää pitkin koteloiden välillä, mutta ei sovellu yhtä suurille virroille kuin kennokeskus kevyemmän rakenteensa vuoksi.

Kuva 6. Kotelokeskus (Kuva: <https://milectria.com/fi/tuotteet/kiinteistojen-keskusvalmistus/kotelokeskukset/>)

5.2.3 Kehikkokeskus

Kehikkokeskusta (kts. kuva 7) ei ole osastoitu kenno- ja kotelokeskusten tapaisesti kenttäkohtaisesti. Tällä saavutetaan nopea ja vaivattomampi johdotustyö keskuksen valmistusvaiheessa. Kehikkokeskuksissa on joko saranoidut tai irrotettavat kannet. Normaali käyttötoimenpiteet voidaan suorittaa ilman suojakansien irrottamista. Kehikkokeskukset ovat oivallinen vaihtoehto esimerkiksi valaistuskeskukseksi tai muuhun kevyempään käyttötarkoitukseen.

Kuva 7. Kehikkokeskus. (Kuva: <https://www.eisko.fi/tuotteet-ja-palvelut/kehikkokeskukset>)

6 OIKOSULKUVIRTA

Oikosulku tarkoittaa eri potentiaalissa olevien, johtavien osien välillä tapahtuvaa pakotettua potentiaalierojen tasausta nolaksi tai lähelle nolaa. Oikosulku voi aiheutua esimerkiksi eristeen hajoamisesta tai riittämättömästä rakenteesta kyseiselle jännitekuormalle.

Vahingossa tapahtuvaa johtavaa yhteyttä jännitteisen osan ja maan välillä kutsutaan maasuluksi. Tällainen yhteys voi muodostua esimerkiksi viallisen eristyksen kautta, rakenteiden kautta tai kasvuston kautta.

Oikosulkuvirta kasvaa suuremmaksi suoraan suhteessa piiriä syöttävän muuntajan tai generaattorin tehoon nähden sekä johtimista aiheutuvaan impedanssiin nähden. Myös piiristä syötetyt epätahtimoottorit voivat kasvattaa oikosulkuvirtaa, jos ne pyörivät oikosulkuhetkellä ja toimivat hetkellisesti generaattoreina. Oikosulkuvirran sallittu kesto aika voidaan laskea kaavalla 1. (D1:43.2. Oikosulkusuojaus.)

$$t = (k * A / I)^2 \quad (1)$$

jossa:

t	oikosulun sallittu kesto aika	[s]
k	johtinvakio	
I	oikosulkuvirran suuruus	[A]
A	johtimen poikkipinta	[mm ²]

Oikosulun kestoajalle esitettyä kaavaa voidaan käyttää maksimissaan 5 sekuntia kestäväälle vikatilanteelle. Sallittu kesto aika on kuitenkin huomattavasti lyhyempi silloin, kun oikosulkuvirrat ovat suuria. Pidempään kestävät oikosulut vaativat suojalaitteen toimintakäyrän ja johtimen lämpenemiskäyrän tarkastelua. (D1:43.2. Oikosulkusuojaus.)

Ominaisuus/ olosuhde	Johtimen eristys							
	PVC		PVC 90°C		EPR PEX	Kumi 60 °C	Mineraali	
	≤ 300	> 300	≤ 300	> 300			PVC Päällystetty	Paljas Päällystämätön
Johtimen poikki-pinta-ala mm ²	≤ 300	> 300	≤ 300	> 300				
Alkulämpötila °C	70		90		90	60	70	105
Loppulämpötila °C	160	140	160	140	250	200	160	250
Johtimen materiaali:								
Kupari	115	103	100	86	143	141	115	135 -115 ^a
Alumiini	76	68	66	57	94	93	-	-
Kuparijohtimien tina- juotetut liitokset	115	-	-	-	-	-	-	-

^a Tätä arvoa pitää käyttää kosketeltavissa oleville paljaille johtimille.

HUOM. 1 Muut kertoimen *k* arvot ovat harkittavana:
- pienille johtimille (erityisesti alle 10 mm² poikkipinnoille)
- muun tyyppisille johtimien liitoksille
- paljaille johtimille.

HUOM. 2 Oikosulkusuojan mitoitusvirta voi olla suurempi kuin kaapelin kuormitettavuus.

HUOM. 3 Yllä olevat arvot perustuvat julkaisuun IEC 60724.

HUOM. 4 Kertoimen *k* laskemiseksi katso SFS 6000-5-54 liite 54A:

Kuva 8. Johdinvakio *k* arvot äärijohtimille. (SFS 6000, taulukko 43.1)

6.1 Oikosulkurasitus

Oikosulusta aiheutuvat rasitteet jaetaan termisiin ja dynaamisiin rasituksiin. Termisellä oikosulkurasituksella kuvataan komponenttien fyysistä virrankestoisuutta. Terminen oikosulkuvirta aiheuttaa termisen rasitteen ja nostaa komponenttien lämpötilaa.

6.1.1 Terminen oikosulkuvirta

Terminen oikosulkuvirta määritetään yleensä sekunnin aikajaksolla aiheutuvasta rasituksesta, joka voidaan laskea kaavalla 2.

$$I_{th} = I_{k'} \cdot \sqrt{(m + n) \cdot t_k} \quad (2)$$

jossa:

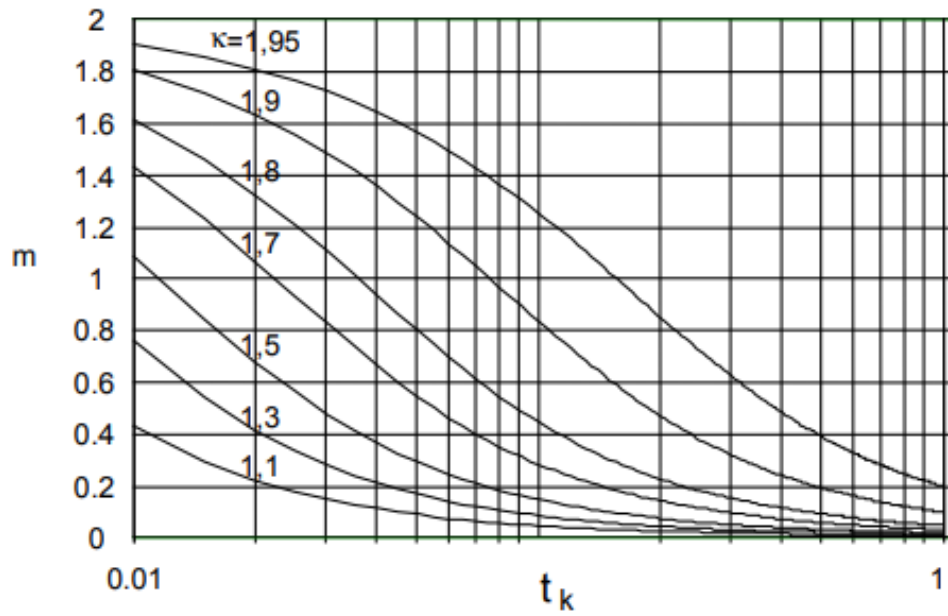
I_{th} terminen oikosulkuvirta [A]

$I_{k'}$ alkuoikosulkuvirta [A]

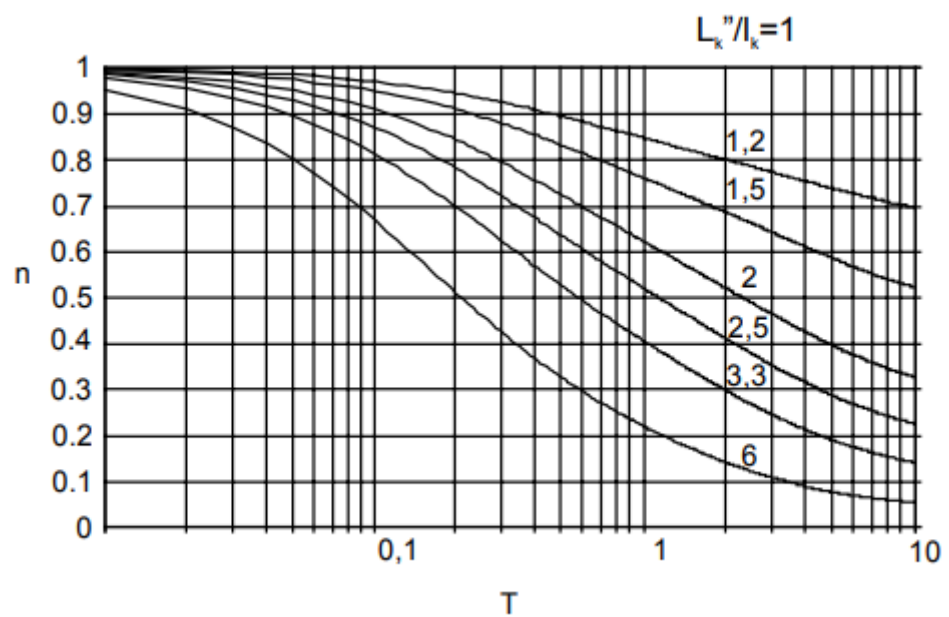
m tasavirtatekijä (kuva 9)

n vaihtovirtatekijä (kuva 10)

t_k vian kesto [s]

Kuva 9. Tasavirtatekijä m ja sen riippuvuus oikosulkuvirran sysäyskertoimesta ja oikosulun keustosta (ABB:n TTT-käsikirja 2000-07:8)

Kuva 10. Vaihtovirtatekijän n ja sen riippuvuus oikosulkuvirran alkuarvon ja pysyvän arvon suhteesta (ABB:n TTT-käsikirja 2000-07:9)

6.1.2 Prospektiivinen oikosulkuvirta

Prospektiivisella oikosulkuvirralla tarkoitetaan virran tehollisarvoa, joka kulkee verkon johtimissa silloin, kun johtimet ovat oikosulussa merkityksettömän impedanssin omaavalla johtimella niin lähellä keskusta kuin mahdollista. Symmetrinen, kolmivaiheinen prospektiivinen oikosulkuvirran tehollisarvo saadaan laskettua Thevenin menetelmää hyväksi käyttäen.

Thevenin menetelmässä luodaan sijaiskytkentä, jossa verkkoa yksinkertaistetaan. Verkon komponentit korvataan oikosulkuimpedanssein, joita ovat myötä-, vasta- ja nolliimpedanssi. Vikapaikkaan sijoitetaan ekvivalenttinen jännitelähde, jolla korvataan vikavirtaa syöttävät lähteet. [ABB:n TTT käsikirja 2000-07.] Oikosulkuvirta voidaan laskea kaavalla 3.

$$I_{k''} = (c \times U_n) / (\sqrt{3} * \sqrt{(R_k^2 + X_k^2)}) = (c * U_n) / (\sqrt{3} * Z_k) \quad (3)$$

jossa:

$I_{k''}$	oikosulkuvirta sen alkamishetkellä	[A]
c	jännitekerroin (taulukko 2)	
U_n	pääjännite	
R_k	resistanssi verkossa	[ohm]
X_k	reaktanssi verkossa	[ohm]
Z_k	impedanssi verkossa	[ohm]

Taulukko 2. IEC 60909:n mukainen jännitekerroin c (ABB:N TTT-käsikirja 2000-07:2)

Nimellisjännite U_n	Maksimioikosulkuvirta C_{max}	Minimioikosulkuvirta C_{min}
pienjännite 100 V – 1000 V		
a) 230 V / 400 V	1.00	0.95
b) muut jännitteet	1.05	1.00
keskijännite 1 kV - 35 kV	1.10	1.00
suurjännite 35 kV - 230 kV	1.10	1.00

6.1.3 Dynaaminen oikosulkuvirta

Dynaaminen oikosulkuvirta eli sysäyoikosulkuvirta on oikosulkuvirran maksimaalinen mahdollinen arvo. Tähän arvoon päästään n. 10 ms oikosulun alkamishetkestä. Dynaamista oikosulkuvirtaa on mahdollista rajoittaa sulakkeella pienjännitteellä. Dynaaminen oikosulkuvirta voidaan laskea kaavalla 4.

$$I_{pk} = n * I_{cp} \quad (4)$$

jossa:

I_{pk} = dynaaminen oikosulkuvirta [A]

I_{cp} = prospektiivinen oikosulkuvirta [A]

n = vaihtovirtatekijä (kuva 9)

6.2 Oikosulkusuojaus

Oikosulkusuojauksen tulee pystyä katkaisemaan suurin piirissä esiintyvä prospektiivinen oikosulkuvirta ja poiskytkennän pitää tapahtua ennen kuin suojalaitteen suojaamat piirit kärsivät vaurioita. Oikosulkusuojauksella suojataan piirin johtimia oikosulun lämpövaikutuksilta. Oikosulkusuojauksen pitää toteutua minkä tahansa johtimien välisessä oikosulussa siitä huolimatta, missä kohtaa johdinta se tapahtuu. Oikosulkusuojauksen toteutuminen pitää varmistaa suunnitteluvaiheessa, joten sitä ei tarvitse selvittää mittauksin käyttöönottotarkastuksissa. Käyttöönottotarkastuksilla tarkastetaan ja varmistetaan, että suojalaitteet ja johdinpoikkipinnat on valittu suunnitelmien mukaisesti. (D1:43.2. Oikosulkusuojaus.)

Suojalaitteen selektiivisyys tarkoittaa, että suojalaite toimii vain sen varsinaisella suojausalueella sattuvissa oikosulku- ja ylikuormitustilanteissa. Selektiivisyys voidaan tarkastaa tarkastelemalla suojalaitteiden ominaiskäyriä. Selektiivisyys toteutuu, kun jälkimmäisen suojalaitteen ominaiskäyrä on sitä edeltävän alapuolella, eivätkä ne leikkaa toisiaan minkään mahdollisen ylivirran arvolla. Selektiivisyyden täydellinen toteutuminen ei ole kaikissa tapauksissa tarpeellista, esimerkiksi jos sen saavuttamiseksi joudutaan toteuttamaan kohtuuton suojalaitteiden ylirajoitus. (D1: 274.)

6.2.1 Kahva- ja tulppasulakkeet

Tulppasulakkeita on käytetty yleisesti erityisesti ryhmäjohtojen ja pienten sähkökeskusten ylivirtasuojaukseen. Tulppasulakkeen katkaisukykyyn tulee olla standardin SFS 5855 määrittelemänä vähintään 50 kA.

Kahvasulakkeiden virran katkaisukyky asettuu n. 100 kA tasolle. Niitä on saatavilla tulppasulakkeita isommille virroille. Kahvasulakkeita käytetään laajasti erityisesti teollisuudessa ja keskuksissa, joissa tarvitaan suurempia katkaisuvirtoja. Kuvassa 11 kerrotaan suurimmat sallitut nimellisvirrat varokealustoille ja kahvasulakkeille. Kahvasulakkeiden tyypit voidaan tarkastaa taulukosta 3.

Koko	Alusta	gG		aM	
		AC 400 V ja 500 V	AC 690 V	AC 400 V ja 500 V	AC 690 V
	I_n/A	I_n/A	I_n/A	I_n/A	I_n/A
00	160	100/160	100	160	160
0	160	160	100	160	100
1	250	250	200	250	250
2	400	400	315	400	400
3	630	630	500	630	630
4	1000	1000	800	1000	1000
4a	1250	1250	1000	1250	1250

Kuva 11. Varokealustojen ja kahvasulakkeiden suurimmat sallitut nimellisvirrat IEC 60269-2-1 mukaisesti (ABB:n TTT käsikirja 2000-07)

Taulukko 3. Kahvasulakkeiden toimintaa kuvaavat kirjaintunnukset ja niiden merkitys (ABB:n TTT käsikirja 2000-07)

Ensimmäinen kirjain ilmaisee katkaisualueen	
g	koko alueen kattava katkaisukyky, soveltuu sekä oikosulku-että ylikuormitussuojaksi
a	osa-alueen kattava katkaisukyky, soveltuu vain oikosulkusuojaksi
Toinen kirjain ilmaisee käyttökohteen	
G	johdon suojaukseen tarkoitettu sulake
M	moottorin suojaukseen tarkoitettu sulake
gG	yleiskäyttöön soveltuva sulake, johdon ylikuormitus- ja oikosulkusuojaukseen
aM	moottoripiirin suojaus sulake. Katkaisukyky käsittää virran tietyn osa-alueen
gM	moottoripiirin suojaus sulake. Katkaisukyky käsittää koko virta-alueen

6.2.2 Johdonsuojakatkaisijat

Johdonsuojakatkaisijoilla katkaisukyky on useimmiten 6 kA tai 10kA. Laitteita löytyy kuitenkin myös suuremmille oikosulkuvirroille. Johdonsuojat ovat yleisiä asuinrakennuksissa sekä pienvirtaosissa suuremmissa keskuksissa käytettävyytensä ja pienen kokonsa vuoksi. Usein käytetään erillistä etusulaketta suuremman katkaisukyvyn omaavan johdonsuojan sijaan taloudellisista syistä.

Johdonsuojan laukaisumekanismissa on kaksi eri toimialuetta, terminen ja magneettinen laukaisualue. Terminen laukaisualue suojaa ylikuormalta, kun taas magneettinen laukaisualue toimii oikosulkusuojana. Johdonsuojia on saatavilla eri laukaisukäyrillä. Tällä mahdollistetaan johdonsuojan käyttö erilaisissa sovelluksissa, kuten esimerkiksi moottorikäytössä, joiden käynnistysvirrat voivat saavuttaa moninkertaisen hetkellisen käynnistysvirran nimellisvirtaansa nähden.

6.2.3 Katkaisijat

Katkaisijat ovat yleisiä varsinkin teollisuusympäristössä esimerkiksi niiden suuren katkaisukyvyn, suojareleen mahdollistaman laukaisuparametrien säädön sekä etäohjausmahdollisuuden ansiosta. Katkaisijat ovatkin mainio vaihtoehto oikosulku- ja ylivirtasuojaukseen. Katkaisijoita on saatavilla ilma- ja kompaktikatkaisijoina. Ilmakatkaisijat ovat erityisen hyvin soveltuvia suuremmille virroille, ja ne ovatkin kooltaan kompaktikatkaisijoita suurempia.

7 KAAPELEIDEN MITOITUS

Kaapeli tulee valita niin, että se on standardin vaatimusten mukainen ja nimellisjännitteeltään järjestelmään soveltuva. Kaapelin johtimien poikkipintojen tulee olla riittävät, ja niiden värien on vastattava standardin SFS 6000 vaatimuksia. Kaapelin tulee myös kestää mekaanista kulumaa ja ulkoista räsitusta. (D1: 194.)

7.1 Johtimen poikkipinta

Johtimien poikkipintoja määritettäessä tulee ottaa huomioon johtimien kuormitettavuus, oikosulkusuojaus, jännitteen alenema, vikasuojausvaatimukset sekä mahdolliset mekaaniset rasitukset.

Johtojen kuormitettavuus on määritetty johdon suurimman sallitun lämpötilan mukaan. Suurinta sallittua lämpötilaa ei saa ylittää, koska yllämpötila voi aiheuttaa tulipalon sekä lyhentää johdon käyttöikää vanhentamalla eristeitä.

Kiskojohtimia käytettäessä yllämpötila voi vääristää kiskoja.

Kuormitettavuuteen vaikuttavat johtimen ja eristeen materiaali, asennustapa, ympäristössä vallitseva lämpötila ja muiden piirien läheisyys. Standardista SFS 6000 voidaan tarkastella määritellyt kuormitettavuudet suurimmille sallituille virta-arvoille erilaisille kaapeleille ja niiden asennustavoille. Mikäli asennusympäristön lämpötila eroaa taulukon arvoista, tulee käyttää korjauskertoimia eri lämpötiloille sekä maan lämpöresistiivisyydelle. (D1:224.)

7.2 Jännitteen alenema

Jännitteenalenema ei saisi SFS 6000:n suosituksen mukaan ylittää 5 % normaalissa pienjänniteverkossa. Johtimen impedanssi vaikuttaa jännitteenalenemaan, joten johtimen poikkipinta-ala sekä pituus vaikuttavat alenemaan ja sen suuruuteen. Jännitteenalenema voidaan laskea seuraavilla kaavoilla 5, 6 ja 7. (D1:242.)

Jännitteenalenema 1-vaiheisella vaihtojännitteellä:

$$\Delta U = I \cdot 2 \cdot l \cdot (r \cos\varphi \pm x \sin\varphi) \quad (5)$$

jossa:

ΔU	<i>jännitteenalenema</i>	[V]
I	<i>kuormitusvirta</i>	[A]
r	<i>ominaisresistanssi</i>	[ohm/m]
x	<i>ominaisreaktanssi</i>	[ohm/m]
l	<i>johdon pituus</i>	[m]
φ	<i>jännitteen ja virran välinen vaihekulma</i>	

Jännitteenalenema 3-vaiheisella vaihtojännitteellä:

$$\Delta U = I * I * \sqrt{3} * (r \cos\varphi \pm x \sin\varphi) \quad (6)$$

jossa:

ΔU	<i>jännitteenalenema</i>	[V]
I	<i>kuormitusvirta</i>	[A]
l	<i>johdon pituus</i>	[m]
r	<i>ominaisresistanssi</i>	[ohm/m]
x	<i>ominaisreaktanssi</i>	[ohm/m]
φ	<i>jännitteen ja virran välinen vaihekulma</i>	

8 VALOKAARISUOJAUS

Valokaari on sähköonnettomuus, joka aiheuttaa räjähdysten korkeassa lämpötilassa, ja se voi saavuttaa jopa 6000 celsiusasteen lämpötilan. Valokaarivika voi tapahtuessaan sytyttää tulipaloja, höyrystää ympäröivän metallin ja aiheuttaa vakavia palovammoja. Valokaaret luokitellaan sarja- ja rinnakkaisvalokaariin. (D1:124.)

Sarjavalokaaren sattuessa ei esiinny vuotovirtaa maahan, jolloin vikavirtasuojaja ei havaitse sitä. Sarjavalokaarivian aiheuttama impedanssi pienentää kuormitusvirtaa, joten virta jää sulakkeen tai katkaisijan laukaisurajan alapuolelle. (D1:124.)

Vaihe- ja nollajohtimien välillä tapahtuvissa rinnakkaisvalokaarivioissa virtaa rajoittaa asennuksen sekä valokaaren itsensä impedanssit, joten siitä aiheutuva virta voi olla pienempi kuin ylivirtasuojan toimintavirta (D1:124).

Valokaarisuojalaitteella tarkoitetaan standardin SFS-EN 62606 mukaista suojalaitetta, jonka toiminta perustuu suurtaajuisten (22-24MHz) häiriöiden analysointiin. Lisäksi suojalaite tunnistaa viasta indikoivia merkkejä, joiden avulla välttyään turhilta laukaisuilta. Suojalaite vertailee suurtaajuisten häiriöiden voimakkuutta, esiintymistiheyttä sekä virtasignaalin muutosnopeutta ja laskee näistä tekijöistä kumuloituvaa arvoa mahdollisen palovaarallisen vian

varalta. Mikäli laukaisukriteerit täyttyvät määritetyn ajan kuluessa, laukaisuyksikkö kytkee vialliseksi todetun ryhmän jännitteettömäksi. (D1:125.)

9 MAADOITUKSET

Maadoituksilla ja potentiaalintasauksilla parannetaan sähköturvallisuutta ja häiriösuojausta. Niiden avulla voidaan pyrkiä suojautumaan esimerkiksi laitteistoja tuhoavalta ylijännitteeltä. Maadoitusten ensisijainen tehtävä on rajoittaa kosketus- ja askeljäännitteitä vikatilanteissa. Maadoitus mahdollistaa vika- ja maasulkusuojalaitteistojen toiminnan ja estää vuotovirtojen valokaarien ja kipinöinnin esiintymistä. Maadoituksilla voidaan estää myös vaarallisten jännitteiden välittymistä järjestelmästä toiseen. (D1:285.)

9.1 Suojajohdin

Suojajohdinta käytetään suojauksen takia, esimerkiksi suojaamaan sähköiskulta sekä jännitteelle alttiiden osien suojamaadoitukseen. Suojajohdin on normaalitilanteessa jännitteetön ja virraton, mutta se voi tulla jännitteiseksi esimerkiksi eristysviasta johtuen ja kantaa huomattavia virtamääriä. On kuitenkin mahdollista, että suojajohtimessa kulkee hyvin pieniä vuotovirtoja myös normaalitilanteessa.

9.2 Maadoitusjohdin

Maadoitusjohdin muodostaa asennuksen, järjestelmän tai laitteen määrätyn osan sekä maan välille johtavan yhteyden, tai sen osan. Maadoitusjohtimelle on asetettu mekaanista lujuutta ja korroosiosuojausta koskevat vaatimukset, koska se sijoitetaan yleensä maan alle osittain. Rakennuksen sähköasennuksissamaadoitusjohtimella tarkoitetaan yleensä maadoituselektrodin ja maadoituskiskon välistä yhteyttä. Normaalisissa tilanteissa maadoitusjohdin on virraton ja vikatilanteissakin virrat ovat yleensä pieniä. (D1:288.)

9.3 Päämaadoituskisko

Päämaadoituskisko toimii osana maadoitusjärjestelmää, johon liitetään useita johtimia niiden maadoitusta varten toimien maadoitusten ja potentiaalintasauksen koontipisteinä. Jokaisen kiskoon liitetyn maadoitusjohtimen tulee olla irrotettavissa yksitellen. Maadoituskiskoon on päästävä käsiksi. Maadoituskiskoa ei tule sijoittaa keskuksen sisälle, koska liitoksia tehdessä on mahdollista joutua jännitteisten osien läheisyyteen. Teollisuudessa maadoituskiskoja on usein jokaisen sähkötilan yhteydessä.

9.4 Potentiaalintasaus

Potentiaalintasaus yhdistää johtavat osat, jonka tarkoituksena on saavuttaa tasapotentiaali. Tällaisia johtavia osia ovat esimerkiksi kaapelihyllyt, kaapelikourut sekä erilaiset putkistot. Johtimet ovat normaalissa tilanteessa jännitteettömiä sekä virrattomia, mutta eristysvian sattuessa niissä voi kulkea virtaa. Potentiaalintasaus voidaan jakaa pääpotentiaalintasaukseen, lisäpotentiaalintasaukseen sekä maadoittamattomaan potentiaalintasaukseen.

10 KESKUSSUUNNITTELU

Uuden keskuksen esisuunnittelu aloitettiin palaverilla, joissa kartoitettiin ja pohdittiin tavoitteita ja tarpeita uudelle keskukselle. Uusinnan alullepanoa vauhditti liikkeelle nykyisen keskuksen ikä ja varaosien erittäin huono saatavuus. Myös laajennustarpeita pohdittiin, ja siksi haluttiin verkostolaskelmat sekä nykyisen 1 MVA mukaisesti että 1.6 MVA vaihtoehdolla. Tarjouksia mietittiin nykyistä 1410 A keskusta isommalla vaihtoehdolla 2253 A.

Taulukko 13.6g. Muuntajien nimellis- ja oikosulkuvirrat eri jännitteillä.

S_n	I_n / A			$Z_k / \%$			I_k / kA								
	U_n / V	U_n / V	U_n / V				410 V			525 V			710 V		
(kVA)	410	525	710	S1	S2	S3	S1	S2	S3	S1	S2	S3	S1	S2	S3
100	141	110	81	3.8	4		3.7	3.5		2.9	2.7		2.1	2.0	
200	282	220	163	4	4		7.0	7.0		5.5	5.5		4.1	4.1	
315	444	346	256	4.5	4.5	4	9.9	9.9	11.1	7.7	7.7	8.7	5.7	5.7	6.4
500	704	550	407	5	4.5	4.5	14.1	15.6	15.6	11.0	12.2	12.2	8.1	9.0	9.0
800	1127	880	651	5.5	5	5	20.5	22.5	22.5	16.0	17.6	17.6	11.8	13.0	13.0
1000	1408	1100	813	5.5	5	5	25.6	28.2	28.2	20.0	22.0	22.0	14.8	16.3	16.3
1250	1760	1375	1016	5.5		5.5	32.0		32.0	25.0		25.0	18.5		18.5
1600	2253	1760	1301	5.5		5.5	41.0		41.0	32.0		32.0	23.7		23.7
2000	2816	2199	1626	6		6	46.9		46.9	36.7		36.7	27.1		27.1
2500	3520	2749	2033	6		6	58.7		58.7	45.8		45.8	33.9		33.9
3150	4436	3464	2561	7		6.5	63.4		68.2	49.5		53.3	36.6		39.4

410,525 tai 710 V on muuntajan nimellistoisiojännite tyhjäkäynnissä
 S_n = muuntajan nimellisteho
 I_n = muuntajan nimellistoisiovirta
 Z_k = muuntajan oikosulkuimpedanssi
 I_k = muuntajan oikosulkuvirta
S1 = häviösarja 1 (normaalit häviöt)
S2 = häviösarja 2 (alennetut tyhjäkäyntihäviöt)
S3 = häviösarja 3 (alennetut kuormitushäviöt)

Kuva 12. Muuntajien nimellis- ja oikosulkuvirrat eri jännitteillä (ABB:n TTT käsikirja 2000-07)

Keskuksen uudistuksella parannetaan käyttövarmuutta, turvallisuutta sekä turvataan huollettavuutta.

10.1 Selvitykset ja tulokset

Aluksi selvitettiin olemassa olevan keskuksen lähtöjen määrät ja tyypit.

Olemassa olevia piirikuvia vertailtiin keskukseen, jotta saadaan ajantasainen kuva tilanteesta. Vanhojen piirikaavioiden pohjalta ryhdyttiin uudistamaan piirikuvia ja pääkaavioita säilyttäen vanhat liitinmerkinnät ja muut viitteet, jotta keskuksen ulkopuolisia viitteitä tarvitsee uusia mahdollisimman vähän.

Piirikuvien uusintaan kului valtava määrä aikaa, koska piirikuvien esitys- ja merkintätapa oli erikoinen ja niitä oli hyvin paljon. Sain Ovakolta käyttöön lisenssin Autocad LT -pohjaiseen Fiksu LT -piirikaavio-ohjelmistoon, jolla tuotin uusia piirikuvia ja pääkaavioita. Ohjelmisto oli käännetty suomeksi.

Selvitysten pohjalta laadittiin vain alustavat piiri- ja pääkaaviot, koska työ on esisuunnitteluasteella. Lähdöistä tehtiin mallipiirikaaviot, ja samankaltaisiin lähtöihin sovellettiin samaa pohjaa. Kaavioiden pohjalta kysytään budjettitarjous uudesta prosessisähkökeskuksesta.

11 YHTEENVETO

Työn tavoitteena oli bloomien tasauskuumennusuunin prosessisähkökeskuksen esisuunnittelu. Keskusuudistuksen tarkoituksena on parantaa käyttövarmuutta, lisätä turvallisuutta sekä turvata huollettavuutta varaosien saatavuuden kautta. Esisuunnitelma edesauttaa projektin varsinaista alullepanoa.

Uuden keskuksen myötä tullaan saavuttamaan käyttövarmuutta ja turvataan varaosien saatavuus. Myös tilavarauksia tulee riittämään yllättävien tarpeiden varalle.

Työ oli kaiken kaikkiaan niin kuormittava ja laaja, että sitä jouduttiin hieman rajaamaan tietyiltä osin. Opinnäytetyöprosessissa suurimmaksi haasteeksi muodostui ajan rajallisuus, sillä aloitin työt Ovakolla opinnäytetyön rinnalla. Pystyin tekemään opinnäytetyötä lähinnä iltaisin töiden jälkeen, mikä paljastui kuluttavaksi. Kaiken kaikkiaan minun olisi pitänyt suunnitella ajankäyttöä paremmin ja ennakoida töiden ja opinnäytetyön kuormittavuus. Opinnäytetyö opetti kuitenkin paljon vaikeuksista huolimatta, ja opin paljon keskuusintoihin vaikuttavien asioiden laajasta skaalasta.

LÄHTEET

Kyllönen, J. 2022. Sähköinsinööri. Keskustelut 10.5.2021 - 30.09.2022. Ovako Imatra Oy Ab.

Ovako Ab. s.a. Tietoa Ovakosta. WWW-dokumentti. Saatavilla: <https://www.ovako.com/fi/tietoa-ovakosta/> [viitattu 20.6.2021].

Tuotantolaitokset, Ovako Ab. s.a. Imatra. WWW-dokumentti. Saatavilla: <https://www.ovako.com/fi/tuotantolaitokset/imatra/> [20.6.2021].

Sähkökeskuksia koskevat vaatimukset ja toimitusohjeet ST70.21. Severi, Sähköinfon sähköinen aineistopalvelu. © Sähköinfo Oy [viitattu 21.11.2022 ja 22.11.2022].

Kuva 2. muokattu Mämmi 10.2.2005. Kuva karkeavalssaamon prosessista. [20.6.2021].

Kuva 4. STEK s.a. 2022. IP-luokitus. WWW-dokumentti. Saatavilla: <https://stek.fi/perustietoa-sahkosta/sahkojarjestelmat/ip-luokitus/>

Kuva 5. Milectria s.a. Kennokeskukset. WWW-dokumentti. Saatavilla: <https://milectria.com/fi/tuotteet/kiinteistojen-keskusvalmistus/kennokeskukset/>

Kuva 6. Milectria s.a. Kotelokeskukset. WWW-dokumentti. Saatavilla: <https://milectria.com/fi/tuotteet/kiinteistojen-keskusvalmistus/kotelokeskukset/>

Kuva 7. WWW-dokumentti. Eisko s.a. kehikkokeskukset. Saatavilla: <https://www.eisko.fi/tuotteet-ja-palvelut/kehikkokeskukset>

Kuva 8. SFS 6000, taulukko 43.1

SFS-EN 61439-1. Pienjännitekeskukset. Osa 1: Yleisvaatimukset.

Tietoa IP-luokituksista. Saatavilla: <https://stek.fi/perustietoa-sahkosta/sahkojarjestelmat/ip-luokitus/>

ABB TTT käsikirja 2000-07. Oikosulkusuojaus ja sulakkeet. WWW-dokumentti. Saatavilla:

http://www.oamk.fi/~kurki/automaatiolabrat/TTT/07_1_Oikosulkusuojaus%20ja%20sulakkeet.pdf

A	B	C	D	E	F
A SÄHKÖTEKNIIKALLISET TIEDOT KESKUS 1. Nimellisjännite U_n 400 V 2. Jännitteenhäviö keskuksessa U_{k1} 2-puoleinen 3. Tojisuus f 50 Hz 4. Nimellisvirta I_n 1600 A 5. Oikosuukkestoisuus I_{sc} 40,6 kA termäinen I_{sc} 89,7 kA dynaaminen SFS 154:n mukaan I_{sc} kW 6. Keskuksen häviöteho L2 7. Kiakot tai johtimet AC L1 L3 8. Kiakot tai johtimet DC L+ L- M 9. Ohjusjännite U 230 V f 50 Hz I 100 A S kVA 10. Apujännite 1 24 VDC 11. Apujännite 2 _____ LITETTÄVÄT KUORMITUKSET 12. Järkevä järjestelmä käyttömaadoitettu 4j TN-C-S ☒ käyttömaadoitettu 5j TN-S ☒ käyttömaadoittamaton IT ☐ 13. Teho osennettu S _____ kVA taattu S _____ kVA 14. Tehokerron cos ϕ _____ 15. Lämmitystehon osuus _____ kW B RAKENNETIEDOT 1. Keskuksija ☒ kemo ☒ kotelo ☐ kehikko ☐ 2. Kotelohtiluokka min ip 21					
3. Keskuksen rakenne 1-puoleinen ☒ 2-puoleinen ☐ 2 kpl 1-puoleisia seidiä vastakkain ☐ 4. Aseennustapa pinnalle ☒ pinoon ☐ putkustukotelo ☐ 5. Kinnitys seinään ☐ 6. Aseennus- ja tukirakenteet sidekiskot ☒ jalustat ☐ 7. Keskuksen yhtenäinen ovialue ulkotalle ☐ sisätilalle ☒ 8. Keskuksen oven ja karsien ovavalmiskulma min 90 astetta ☐ min 180 astetta ☒ 9. Karsien saronointi kyntäntäkenit ☐ kojekentät ☐ kiakokotelojen ☒ koiki ☐ 10. Pintakäsittely valmistajan normoali erillisen ohjeen mukaan ☒ 11. Aseennustila leveys 5,10 m korkeus, normaali ☐ muu 2,25 m syvyys, normaali ☐ muu 0,50 m 12. Ympäristön lämpötila normaali 20...25 °C ☒ min _____ °C max _____ °C 13. Keskuskeskuksen kaapelikulut 1 kpl/kenittäjä ☒ 1 kpl/2 kenittäjä ☐ valmistajan normaali leveys _____ m 14. Lattialla seisovan keskuksen ohnoilla olevat läpiviernit ovoin ☒ poltonkestävät ☐					
C TUUNNUMERKINNÄT 1. Tunnumerkinnät valmistajan normaali ☐ erillinen ohje (sähköselitys) ☒ 2. Keskuksen tunnuskieli valmistajan normaali ☐ erillinen ohje (sähköselitys) ☒ 3. Karsikojoiden tunnuskielit valmistajan normaali ☐ erillinen ohje (sähköselitys) ☒ 4. Keskuskeskuksen kenttien merkintä jakeavo numerointi ☒ -- vasemmalla oikealle -- oikealla vasemmalla erillinen ohje (sähköselitys) ☒ 5. Keskuskeskuksen lähtöjen merkintä jakeavo numerointi ☒ kentän n:ro + jakeavo numero erillinen ohje (sähköselitys) ☐ 6. Siadisten kojeiden merkintä valmistajan normaali ☐ erillinen ohje (sähköselitys) ☒ 7. Siadisten johtimien merkintä ei suoriteta ☒ erillinen ohje (sähköselitys) ☐ 8. Erillinen kilpi ☐ KESKUSSESSÄ VERAS OHJAUSKÄNNIT ☐ PÄÄKÄYTTÖN EI KÄYTTÖN JÄNNITETTÄ ☐ KÄYTTÖNÄ MÄÄRÄKÄYTTÖ ☐ D KALUSTETIEDOT 1. Keskuksen kalustus valmistajan normaali ☒ erillinen ohje (sähköselitys) ☐ 2. Kalustuksen tyyppi kiintä ☒ uiosotettava ☐ uiosvedettävä ☐ 3. Kalustustapa keskitetty ☒ yksikkökohtainen ☐ 4. Merkkitilaput kehulamput ☐ hohtolamput ☐ LED-lamput ☒ 5. Laskutusmittareiden toimittaja sähkötilaus ☐ keskusvalmistaja ☐					
6. Laskutusmittaruuntajan toimittaja sähkötilaus ☐ keskusvalmistaja ☐ 7. Tyhjiä kalustetiloja keskuksessa koosta _____ % E KAAPLOINTITIEDOT 1. Syöttö kaapeli ☒ kiskosto ☐ loji _____ AMMK _____ pokkipinta 4x(4x1x300) _____ pituus jännitteenäkö ☒ 71 m 2. Syöttö tulosuunta ohnoita yhdistä ☒ 3. Syöttö sijainti vasemmalla ☒ oikealla ☐ keskellä ☐ 4. Pötkokaapelien lähtösuunta alas ☒ ylös ☐ 5. Pötkokaapelien lähtösuunta kojeisiin ☐ kojeisiin yllä 16mm ☐ riviliittimiin L ☐ N ☐ PE ☐ 6. Ohjuskaapelien lähtösuunta alas ☒ ylös ☐ 7. Ohjuskaapelit liitetään riviliittimiin ☒ Huom:					
Etteplan LAPEENTIE 12, 05100 MÄNTÄ, FINLAND Puh. +358 10 307 1060, fax. +358 10 307 1061 Pirtti: _____ Suunn. 1.11.2022 / JSA Tark. _____ Ipv. _____ OVAKO Nimi: MALLIPÄÄKÄÄMO Typpi: _____ CAD nro: _____ Pih. nro: _____ Lähtö: 1/10 Koko: A3 Nro: _____ .drtw K:\OVAKO_TEKNISET_DOKUMENTIT_OHJEET_OVAKO_PROJEKTIAKS\ETTE_POHJAT\dwg\setto1633\ASTALMP1.dwg					

SÄHKÖKESKUS		KOHDETIEDOT		KUORMA		KAAPELI		PÄIVÄY		HUOM	
Nr.	POSTI	NIMITYS	TEHO W	WVA A	KAAPELITYYPPI JA PAKOPAKETTI	KAAPELINUMERO	PIIRIKAAVIO	Päivä nro:			
Q9		MAADOITUSKYTKIN						2/10			
Q1	X1.2	PÄÄKYTKIN	1600				18501601.DWG				
	X1.3	VAPAA LÄHTÖ	125				18501701.DWG				
	F	KYTKINVAROKE									
	X2.1	PANOSTUSRULLARATA OSA 1	200				18502001.DWG A44.1			KESKUKSEEN MOOTTORITEHOT 30+4+4kW	
	F	KYTKINVAROKE									
	K	KONTAKTORI									
	X2.2	PANOSTUSRULLARATA OSA 2	200				18502001.DWG A44.1			KESKUKSEEN MOOTTORITEHOT 30+4+4kW	
	F	KYTKINVAROKE									
	K	KONTAKTORI									

400/230VAC, 50Hz

3L, N, PE

Q9

1 2 3

1600A

FA VALOKAAVARELE

F

K

F

K

F

K

F

K

Etteplan
LAPPEENTE 12, 55100 IMAVA, FINLAND
Puh. +358 10 307 1060

Piirt. /
Suunn. 1.11.2022 / JISA
Tark. /
Hv. /

OVAKO

MAALLIPÄÄKÄÄNIO

Nimike
MALLIPÄÄKÄÄNIO

Typpi
CAD nro:

Osasto
Koko: A3

Päivä nro:
Lahli Nro: 2/10

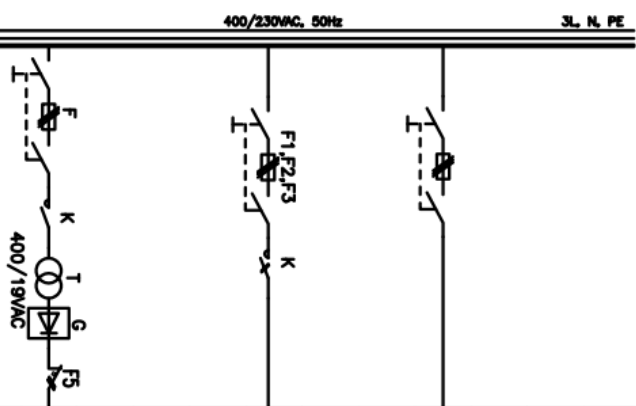
.drtw

K:\OVAKO_TEKNISET_DOKUMENTIT_OHJEET_OVAKO_PROJEKTIAKUS\ETTE_POHJAT\dwg\18501633\ASTAL.TMP

SÄHKÖKESKUS		KOHDEDETOT		KUORMA		KAAPELI		PERUUNO	HUO
No.	PERNO	LAHTI	TEHO kW	VERA V	KAAPULITIN JA ROOSINIA	KAAPELIN	PERUUNO	HUO	
	X3.4	VAPAA LÄHTÖ	125				18502901.DWG		
	F	KYTKINVAROKE							
	X3.5	ULOSOTORULLARATA	300				18503001.DWG	KESKUKSEEN A44,4	
	F	KYTKINVAROKE							
	K	KONTAKTORI							
	X3.6	MOOTTORILARUJEN SYÖTTÖ	125				18503101.DWG	KESKUKSIIN A35 X2,3	
	F	SULAKE							
	K	KONTAKTORI							
	T	MUUNTAJA							
	F5	SULAKE							
	G	TASASUUNTAUS							

Eteplan
LAPSENTIE 12, 00100 HELSINKI, SUOMI
Puh. +358 10 207 1000

Proj. / Suunn. 1.11.2022 / JSA
Tekijä /
Tyyppi /
Tilaaja /

OVAKO

Nimi: MALLIPUKKANO
Tyyppi: /
CNO nro: /

Osasto: /
Kokoo: /
A3

Päiv. nro: /
Lohko: /
Ries: /
5/10
.drtw

K:\OVAKO_TENKISET_DOKUMENTIT_OHJEET_OVAKO_PROJEKTILAUS\ETTE_POHJAT\dwg\801016338\ASTAL.TMP\$

SÄHKÖKESKUS		KOHDETIEDOT	KUORMA	KAAPPELI	KAAPPELINO	PIIRIKAAVIO	HOIKO	
No.	POSITIO	NAMTUS	TEHO kW	WRTA A	KAPPELITYYPI JA POKKURITZA	KAAPPELINO	PIIRIKAAVIO	HOIKO
	X4.1	SYÖTTÖVESIPUMPPU 1	5,2				18503201.DWG	MOOTTORIN TEHO 2,2kW
	F	KYTKINVAROKE						
	K	KONTAKTORI						
	F5	LÄMPÖRELE						
	X4.2	SYÖTTÖVESIPUMPPU 2	16				18503301.DWG	MOOTTORIN TEHO 2,2kW
	F	KYTKINVAROKE						
	K	KONTAKTORI						
	F5	LÄMPÖRELE						
	X4.3	VAPAA LÄHTÖ	125				18503401.DWG	
	F	KYTKINVAROKE						

Etteplan
LAPENRANTA 12, 55100 MANTTA, FINLAND
Puh. +358 10 307 1000

Piiri: /
Suunn. 1.11.2022 / JSA
Tark. /
Tyy. /

OVAKO

Nimi: MALLIPÄÄKAAVIO
Tyyppi: /
CAD nro: /

Osasto: /

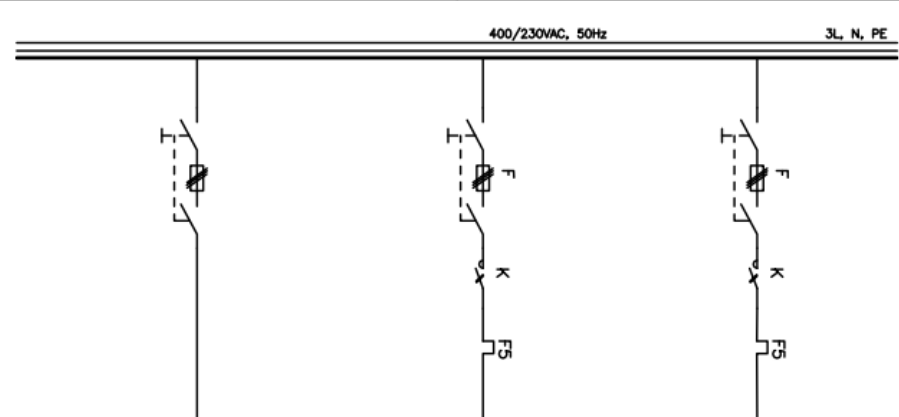
Koko: A3

Piiri nro: /
Lähti Nro: 6/10

.d1w

K:\OVAKO_TEKNISET_DOKUMENTIT_OHJEET_OVAKO_PROJEKTELAKS\ETTE_POHJAT\dwg\44\18503301.DWG

A B C D E F

SÄHKÖKESKUS		KOHDETIEDOT		KUORMA		KAAPELI			
No.	POSTID	NAMTS	TEHO W	WIKA A	KAAPELITYYPPI JA PORMENTTI	KAAPELIMÄR	PIIRIKAAVIO	HILUM	
	X4.4	VAPAA LÄHTÖ	125				18503501.DWG		
	F	KYTKINVAROKE							
	X4.5	JÄÄHDYTYSKIERTOVESI PUMPPU 1	88				18503601.DWG	TURVAKYTKIM. ABS.12	MOOTTORIN TEHO 45kW
	F	KYTKINVAROKE							
	K	KONTAKTORI							
	F5	LÄMPÖRELE							
	X4.6	JÄÄHDYTYSKIERTOVESI PUMPPU 2	125				18503701.DWG	TURVAKYTKIM. ABS.13	MOOTTORIN TEHO 45kW
	F	KYTKINVAROKE							
	K	KONTAKTORI							
	F5	LÄMPÖRELE							

Etteplan
LAPPENTIE 12, 05100 IMAVA, FINLAND
Puh. +358 10 307 1080

Piir. /
Suunn. 1.11.2022 /JSA
Tark. /
Tyy. /

OVAKO

Nimi/ys
MALLIPÄÄKÄÄVIO

Osasto
A3

Piir. nro:
7/10

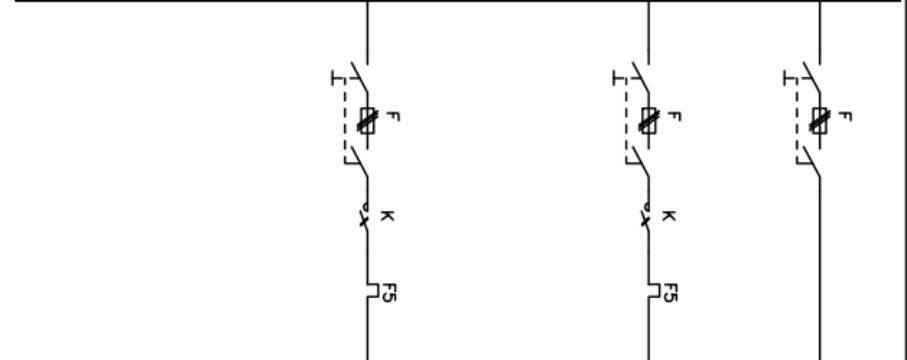
Tihti
Nro:
.drr

K:\OVAKO_TEKNISET_DOKUMENTIT_OHJEET_OVAKO_PROJEKTELÄKIS\ETTE_POHJAT\dwg\set01633\STALTIAP

A
B
C

D
E
F

400/230VAC, 50Hz
3L, N, PE

SÄHKÖKESKUS		KOHDETIEDOT		KUORMA		KAAPELI			
№	POSTI	NIMIS	TEHO kW	VEDÄ A	KAAPELITYYPPI JA PAKKAUS	KAAPELIMÄÄ	PIKKAUS	HUOM	
	X5.1	VAPAA LÄHTÖ		125			18503901.DWG		
	F	KYTKINVAROKE							
	X5.2	HYDRAULIIKKAÖLJYN LÄMMITYS		13,6			18504101.DWG	LÄMMITYSTEHO 9kW	
	F	KYTKINVAROKE							
	K	KONTAKTORI							
	F5	LÄMPÖRELE							
	X5.3	HYDRAULIIKIERTO PUMPPU 1		8,8			18504101.DWG	TURVAKYTKIM. ABS.14	
	F	KYTKINVAROKE						MOOTTORIN TEHO 4kW	
	K	KONTAKTORI							
	F5	LÄMPÖRELE							
	X5.4	HYDRAULIIKIERTO PUMPPU 2		8,8			18504201.DWG	TURVAKYTKIM. ABS.15	
	F	KYTKINVAROKE						MOOTTORIN TEHO 4kW	
	K	KONTAKTORI							
	F5	LÄMPÖRELE							

400/230VAC, 50Hz		L, N, PE	

 LAMPELANTIE 12, 00100 HELSINKI, FINLAND Puh. +358 10 307 7000	Pika Suunn. 1.11.2022 /JSA Tekn. / Hpv. /	Nimi MALLIPYKKÄÄNÖ	Typpi CAD versio	Osa A3	Pika versio Tiedot 8/10 .dwt

K:\OYAKO_TEKNISET_DOKUMENTIT_OAJIET_OYAKO_PROJEKTILAUS\ETTE_POHJAT\dwg\&#1016333&#57ALTIIP&

SÄHKÖKESKUS		KOHDETIEDOT		KUORMA		KAAPELI		KUUSILINJA	PIIRIKUVAUS	KUVA
No.	PERUSTE	NIMETYS	TIPO	TEHO	KAPASITANSI JA RESONANSSI	KUUSILINJA	PIIRIKUVAUS	KUVA		
		K5.5 HYDRAULIPUMPPU 1		140			18504301.DWG	TURVAKYTKIM.		
	F	KYTKINVAROKE						MOOTTORIN		
	K	KONTAKTORI						TEHO 75kW		
	F5	LÄMPÖRELE								
		K5.6 HYDRAULIPUMPPU 2		140			18504401.DWG	TURVAKYTKIM.		
	F	KYTKINVAROKE						MOOTTORIN		
	K	KONTAKTORI						TEHO 75kW		
	F5	LÄMPÖRELE								
		K6.1 HILSEPESURIKESKUS		125			18501801.DWG	KESKUKSEEN		
	F	KYTKINVAROKE						MOOTTORITEHOT		
	K	KONTAKTORI						30+4+4kW		

Etteplan
 LAURENTE 12, 05100 MÄNTÄ, FINLAND
 Puh. +358 10 387 1800

Proj. /
 Suunn. 1.11.2022 / SA
 Tekn. /
 Työ /

OVAKO

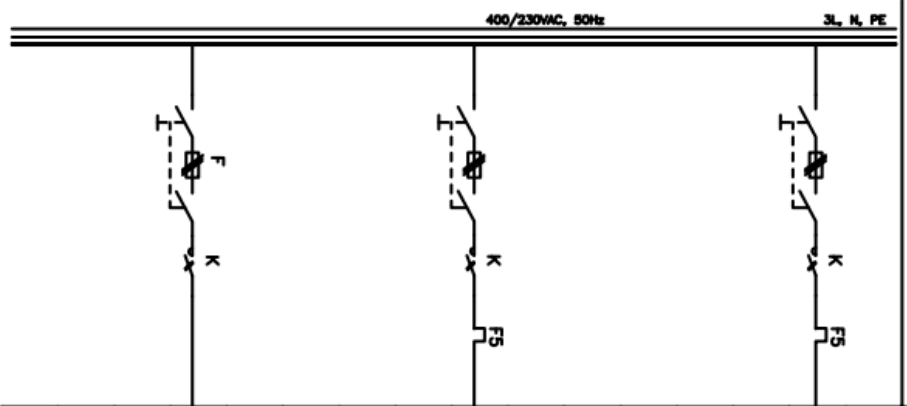
Nimi: MALLIPUKKANO

Typi: /
 CAD nro: /

Proj. nro: 9/10
 Päivä: /
 Koko: A3
 Muoto: .drrw

K:\OVAKO_TENNISET_DOKUMENTIT_OHJET_OVAKO_PROJEKTIAIOLS\ETTE_PUKKANO\dwg\441016338\STALUP\$

400/230VAC, 50Hz

SÄHKÖKESKUS		KOHDETIEDOT	KUORMA	KAAPPI	KAAPPILOIN	PERUUNO	HUO
No.	POSTO	NIMITYS	TEHO VA VA	KAAPITILIN JA PÄÄKÖNTE	KAAPPILOIN	PERUUNO	HUO
	X6.2	SAVUKKASPUHALLIN	73			18774001.DWG	TURVAKYTKIM. A85.11
	F	KYTKINVAROKE					MOOTTORIN TEHO 37kW
	K	KONTAKTORI					
	F5	LÄMPÖRELE					
	X6.3	POLTOILMAPUHALLIN KUMAPUSKURI	29			18503801.DWG	TURVAKYTKIM. A85.10
	F	KYTKINVAROKE					MOOTTORIN TEHO 15kW
	K	KONTAKTORI					
	F5	LÄMPÖRELE					
	X6.4	HYDRAULIPUMPPU 3	140			18504501.DWG	TURVAKYTKIM. A85.18
	F	KYTKINVAROKE					MOOTTORIN TEHO 75kW
	K	KONTAKTORI					
	F5	LÄMPÖRELE					

Etteplan
LAPPEENRANTA 12, 00100 MANTTA, FINLAND
Puh. +358 10 207 7000

Proj. /
Suunn. 1.11.2022 / JSA
Tark. /
Tyy. /

OVAKO

Identifikaatio
MALLIPAKKAAMO

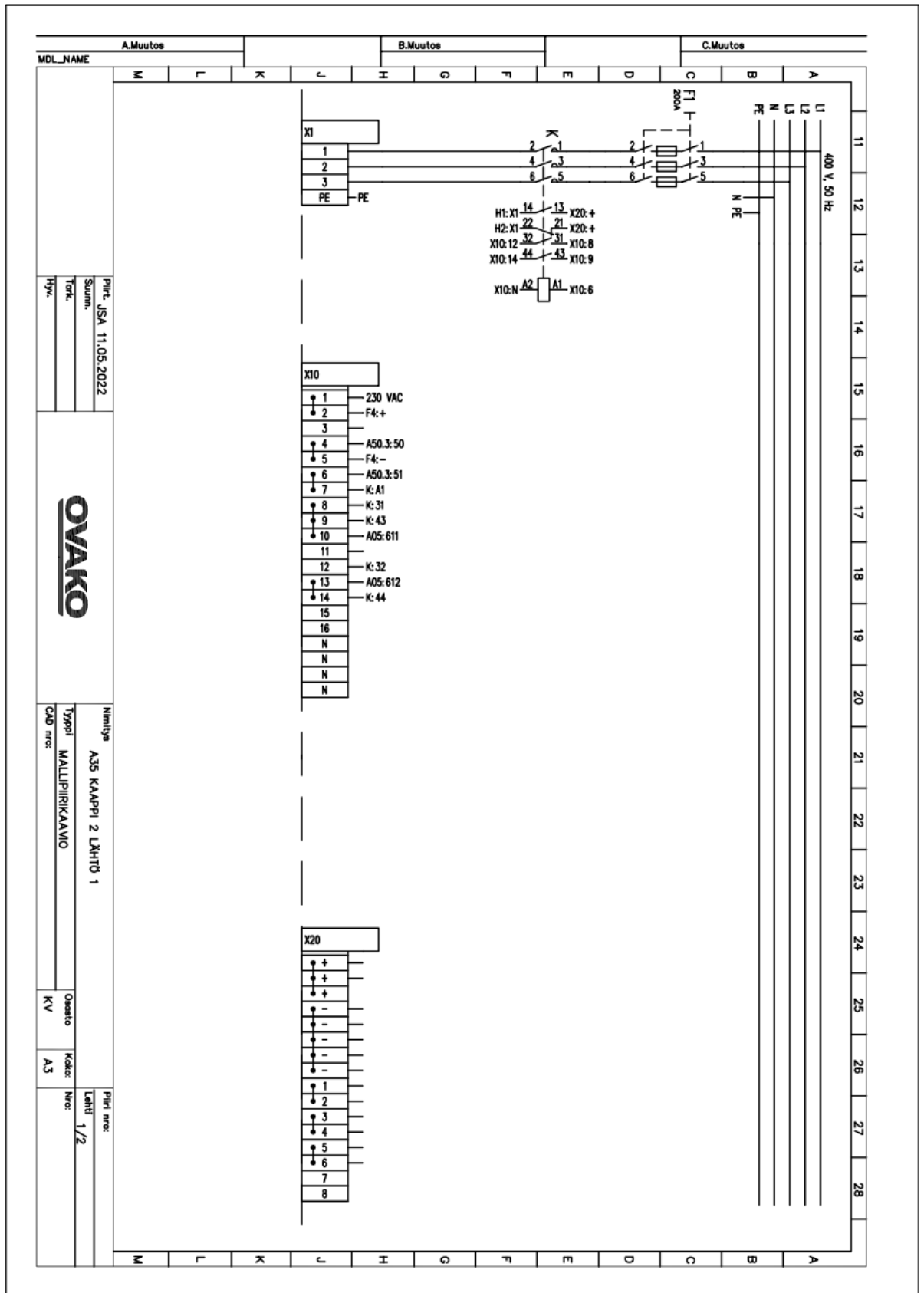
Tyypit
CAD mnc

Ohjeisto
Kokos
A3

Proj. nro.
Lähit.
10/10
.dwt

K:\OVAKO_TENNISET_DOKUMENTIT_OHJEET_OVAKO_PROJEKTELMAUS\ETTE_POHJAT\dwg\80101633\ASTAL.TMLP3

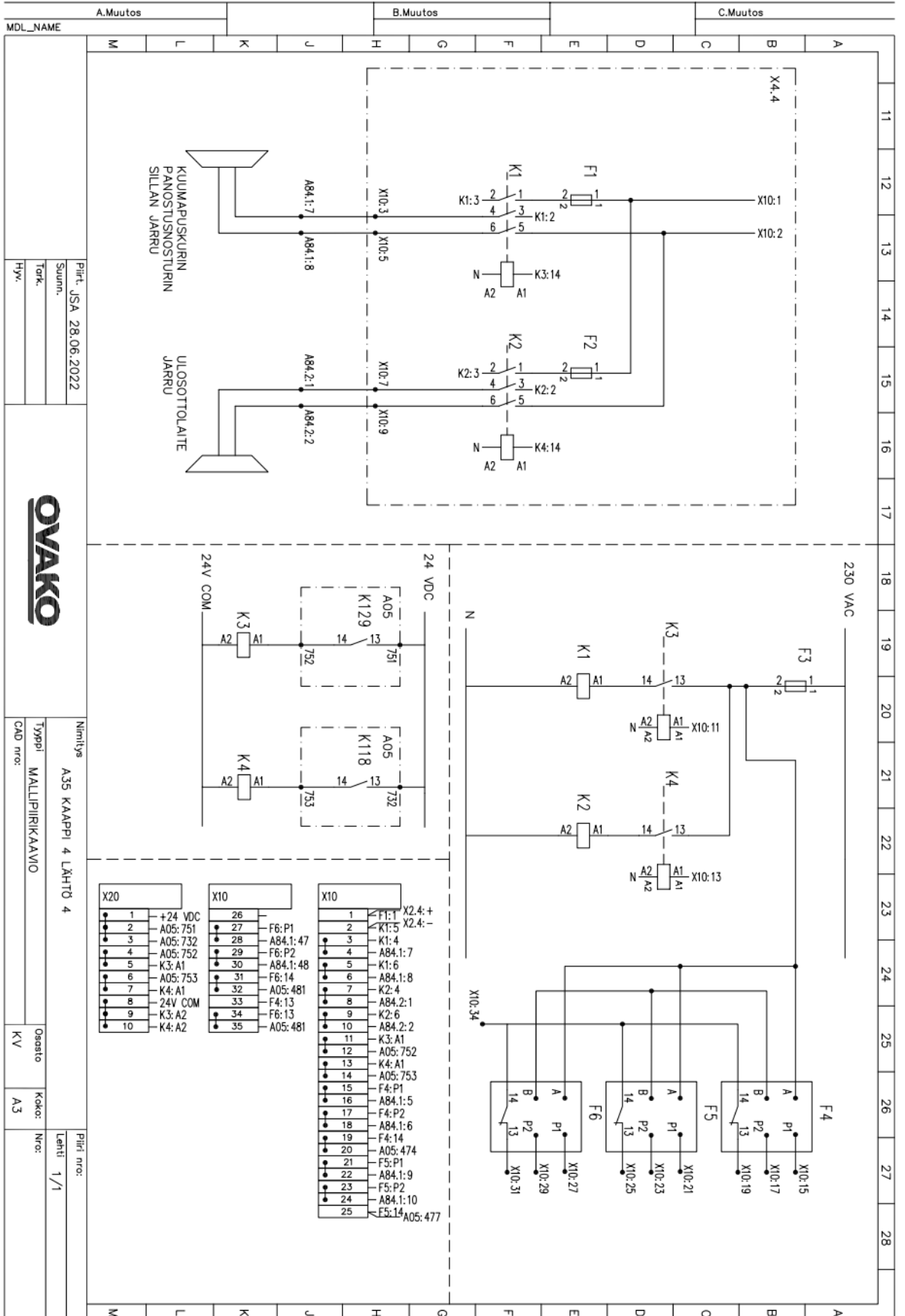

MDL_NAME	A.Muutos	B.Muutos	C.Muutos
M			
L			
K			
J			
H			
G			
F			
E			
D			
C			
B			
A			

Piirt. USA 28.06.2022	Nimitys	A35 KAAPPI 4 LÄHTÖ 4
Suunn.	Typpi	MALLIPIIRIKAAVIO
Tark.	CAD nro:	
Hyv.		

Osasto	KV	A3
Kokor.	Nro:	1/1

